

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
FINANSINĖS PASKATOS PIRMAJĄ BŪSTĄ ĮSIGYJANČIOMS JAUNOMS ŠEIMOMS
ĮSTATYMO NR. XIII-1281 5 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos Finansinės paskatos pirmąjį būstą įsigyjančioms jaunoms šeimoms įstatymo 5 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto inicijavimą paskatino mažėjantis būsto įperkamumas jaunoms šeimoms ir šiuo metu galiojančio Respublikos Finansinės paskatos pirmąjį būstą įsigyjančioms jaunoms šeimoms įstatymo neatitikimas lygiateisiškumo principui.

Finansinės paskatos pirmąjį būstą įsigyjančioms jaunoms šeimoms įsigyti regionuose neskatina žmonių persikelti į regionus, kuriuose dažnai nėra kokybiškam gyvenimui ir vaikų ugdymui reikalingų sąlygų: uždarinėjamos ligoninės, mokyklos, darželiai. 2019 – 2022 metais Lietuvoje uždarytos 132 mokyklos, o nuo 2018 iki 2021 metų – vaikų 11 darželių.

Todėl netikslinga finansines paskatas pirmąjį būstą įsigyjančioms jaunoms šeimoms laikyti svarbiu regioninės plėtros politikos elementu.

Pastaruoju metu nekilnojamojo turto (NT) kainų kilimas Europoje buvo sparčiausias nuo 2005 m. Gyvenamojo NT kainos daugiausia kilo Čekijoje, Estijoje ir Lietuvoje, o mažėjo – tik Kipre. 2021 m. III-ąjį ketvirtį būsto kainos euro zonoje ir ES pakilo atitinkamai 8,8 ir 9,3 proc. Tuo metu Lietuvoje būstų kainos pakilo dvigubai daugiau nei ES vidurkis – 19,8 proc.

Lietuvos bankas pastebi būsto įperkamumo mažėjimą. Lyginant būsto įperkamumą didžiuosiuose Lietuvos miestuose, prasčiausia situacija yra Vilniuje. Norint įsigyti 50 kv. m būstą Vilniuje reikia 7,3 vidutinių metinių atlyginimų.

Dėl kylančių kainų būstas jaunoms šeimoms tampa ne tik vis mažiau įperkamas, bet ir vis mažėja finansinės paskatos pirmąjį būstą įsigyti geografinė aprėptis. Šalia tokių miestų, kuriuose šiuo metu su finansine paskata jaunos šeimos negali įsigyti būsto, kaip Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Šiauliai, Palanga, Neringa, Druskininkai, Birštonas, taip pat rikiuosi ir Nemenčinė, Grigiškės, Panevėžys.

Šiuo metu galiojanti nuostata, kuria suteikiamos finansinės paskatos pirmąjį būstą įsigyjančioms jaunoms šeimoms regionuose yra diskriminacinė. Ji ne tik nesprendžia regionų tuštėjimo problemos, bet ir diskriminuoja didesniuose miestuose gyvenančias jaunas šeimas, kurios neišgali įsigyti pirmojo būsto didmiesčiuose, čia turi darbus ir negali išvykti gyventi į regionus, kad pirmajam būstui įsigyti gautų valstybės subsidiją.

Projekto tikslas – panaikinti diskriminacinę nuostatą, kai finansinės paskatos jaunoms šeimoms skiriamos tik būstui, kuris yra įsigyjamas Lietuvos regionuose ir finansinių paskatų skyrimo neapriboti geografiškai.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai

Seimo narys Linas Jonauskas

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu Finansinės paskatos pirmąjį būstą įsigyjančioms jaunoms šeimoms įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 3 punkte numatyta, kad teisė į finansinę paskatą pirmąjį būstą įsigyjančioms jaunoms šeimoms turi jaunos šeimos, kurios įsigyja pirmąjį būstą Lietuvos Respublikos regione, kurio teritorijoje nekilnojamojo turto ploto vieneto normatyvinė vertė yra ne mažiau kaip 65

procentais mažesnė negu didžiausia būsto daugiabučiuose pastatuose vieno kvadratinio metro normatyvinė vertė, kurią nustato ir savo interneto svetainėje skelbia Nekilnojamojo turto registro tvarkytojas pagal kiekvienų metų sausio 1 dienos vidutines nekilnojamojo turto rinkos vertes Lietuvos miestuose, savivaldybių centruose ir kitose savivaldybių teritorijose. Lietuvos Respublikos regionai, kurių teritorijose pirmąjį būstą įsigyjanti jaunos šeimos turi teisę į finansinę paskatą, peržiūrimi tik kai pagal šiame punkte nustatytą tvarką apskaičiuota nekilnojamojo turto ploto vieneto normatyvinė vertė to regiono teritorijoje padidėjo daugiau kaip 20 procentų.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Siūloma šią diskriminacinę ir su lygiateisiškumu principu prasilenkiančią nuostatą panaikinti.

Tikimasi, kad priėmus įstatymo pataisas daugiau naujų šeimų galės įsigyti savo būstą.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikia imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus įstatymą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priėmus įstatymą, įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai nenumatoma.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo projektas nepaveiks verslo sąlygų ir jo plėtros.

8. Ar Įstatymo projektas neprieštaruoja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas neprieštaruoja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Įstatymo projektą, kitų teisės aktų keisti nereikės.

10. Įstatymo projekto atitiktis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams ir Įstatymo projekto sąvokų, jas įvardijančių terminų įvertinimas Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas atitinka Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimus. Įstatymo projekte naujų sąvokų nepateikiama.

11. Įstatymo projekto atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms ir Europos Sąjungos dokumentams

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos teisės normas.

12. Įstatymui įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, šių aktų rengėjai ir terminai

Įstatymui įgyvendinti naujų teisės aktų priimti nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

Įstatymui įgyvendinti papildomai prireiks 26 milijonų eurų. 2022 metais pirmąjį būstą įsigyjančioms 1228 jaunoms šeimoms valstybė skyrė beveik 25 milijonus eurų. Skaičiuojant, kad panaikinus diskriminacinę geografinę dedamąją, kasmet valstybė galėtų skirti subsidijas pirmojo būsto įsigijimui apie 3000 jaunų šeimų, iš valstybės biudžeto papildomai reikėtų dar 26 milijonų eurų.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant Įstatymo projektą nebuvo gauta specialistų vertinimų ir išvadų.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

„Finansinės paskatos pirmajam būstui įsigyti“, „Finansinės paskatos jaunoms šeimoms“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.